

İlk Hedef Kadınlardı İlk Direniş de Kadınlardandı

Rojda Yıldız

İlk Çelişki, İlk Çatışma;
Savaşı Kadınla Düşünmek

Zeynep Abdullah

Dünden Bugüne Suriye' de
Kadın Mücadelesi

Aynur Şahin

Yeni Suriye'nin İnşası
ve Kadınlar

Oya Açıan

Baş Eğdiremediğiniz
Kadınlar Size Dert
Olsun!

Aysel Işık

İlham Ehmed ile Söyleşi

İÇİNDEKİLER

1 İlk Çelişki, İlk Çatışma; Savaşı Kadınla Düşünmek
Rojda Yıldız

7 Dünden Bugüne Suriye’de Kadın Mücadelesi
Zeynep Abdullah

12 Yeni Suriye’nin İnşası ve Kadınlar
Aynur Şahin

15 Baş Eğdiremediğiniz Kadınlar Size Dert Olsun!
Oya Açan

20 İlham Ehmed ile Söyleşi
Aysel Işık

İlk Çelişki, İlk Çatışma; Savaşı Kadınla Düşünmek

Rojda Yıldız-13 Nisan 2025

Ana kadın ve tanrıça Tiamat'ın kendi yarattığı tanrı Marduk tarafından zehirli oklarla hedef alınması ve öldürülerek yerine geçilmesi tarihteki ilk kadın cinayetlerinden olduğu kadar, yaşatma kültürünün ve yaşamın kutsallığının da hedef alınması olarak tarihe geçmiştir

Jin Dergi ekibi “savaş ve kadın” temalı bir yazı talep ettiğinde, yazmaya başlayınca bu kadar beyazı kaybetmiş düşüncelerle bilgisayar başına oturacağımı tahmin etmemiştim açıkçası. Biraz barış süreci okumuş, her gün savaş uçaklarıyla güne uyanmış olmanın verdiği bir grilik doluyor insanın zihnine. Savaşı düşünmek, her gün yaşamış, çoğu gün öldürülmüş bir coğrafyada olmanın verdiği bir bulanıklıkla beraber misafir oluyor. Üzerine binlerce makale yazılmış, kitaplar dizilmiş, kimisi “ünlü” kimisi “ünsüz”ler safında akademinin bolca seminer konusu olmuş, politika kürsülerinde “dillere pelesenk” bir mesele savaş. Kanın, göz yaşının ötesinde insanlık tarihini kölelik tarihine çeviren bu sistemi kadınların yaşama deneyimi üzerinden anlamaya, idrak etmeye çalışmak zor. Hala savaşların sürdüğü bu zalim çağda çok daha keskin fakat bir o kadar da görünmez kılınan bir mercekle bakmayı gerektiriyor.

Ölmek, öldürmek, bir canlıya, kitlesel olarak canlılara kastetmek, katletmek insan türünün vicdanına nasıl onaylattığı bir mesele olabilir diye düşününce içinden çıkılmaz bir hale bürünüyor. Düşündükçe kalbe doğru ağır bir baskı uygulanır da fikrin kendisi dahi yaşam çemberinin içerisinde giremez diye düşünüyor insan. Ama öyle olsaydı, kitapların, üniversitelerin, sözde bilim yuvalarının patlak verdiği 21. yüzyılda iki büyük dünya savaşı

nasıl yaşanırdı? Kalbi zihnin dışına, duyguyu düşüncenin ardına koymadan verilecek kararlar değil velhasıl. Hele bir kadının verebileceği karar hiç değil...

Tarihsel süreçler içerisinde bu olgunun ilk olarak nasıl çıktığına dair çokça tez ileri sürülüyor. Kitlesele savaşıların kanlı çocuğu ilk çatışmalar insanlar arası nasıl ortaya çıktı? Güvenlik kaygısı, doğadaki hayvanlardan korunma güdüsü, özel mülkiyetin ortaya çıkışı, ilk sınıflaşmanın doğuşu... Bunların içerisinde uzunca zaman göz ardı edilen bir mesele var. Bugünkü hakikatleri gizlemek için savaşıları normalleştiren aynı analitik akılla analizi yapılmış bir mesele olan bu konu, kadın tarihinin gün yüzüne çıkmasıyla biraz daha sarihleşti. Temel çelişkinin doğduğu yerde temel çatışmaların başladığını gördük. Toplumsal tarihin başlangıcından uzunca bir süreye kadar insanlık tarihi ana kadın ve yarattığı kültür etrafında kolektif ve barış eksenine ağırlıklı bir toplumsal yaşam kurmuştur. Yapılan kazılar, ortaya çıkan bulgular, insanların uzunca bir süre doğa olayları ya da doğal olaylar sonucu yaşamını yitirdiğini, cinayet kavramının (insanın, insanı öldürmesi) ortada olmadığını göstermektedir. Bu konuda mitosların anlattığı toplumsal yaşam hikayeleri oldukça öğreticidir. Ritüeller, tabular, kutsallar uzunca bir süre yaşam, bereket, bolluk, yaratımın kutsallığı üzerine inşa edilmiş, bugün hala daha toplumdan yana olanlar korunmaya devam etmiştir.

Uzunca bir süre tanrıçalık kültürünün hâkim olduğu dönemlerde animistik inancın yaşandığı, doğanın ve canlılığın büyük önem sahibi olduğu görülmektedir. Yaşamak, yaşatmak, birlikte uyum içerisinde doğanın birer varlığı olarak hayatı devam ettirmek temel yaklaşımlardan biri olmuştur. Yeni bir can, doğum, çocuk kutsal görülmüş, bu kutsallık ana kadın ve tanrıçalığı da doğuran temel etkenlerden biri olmuştur. Fakat zaman içerisinde erkekliğin kurumsallaşmaya başlaması, iktidar olgusunun ortaya çıkışı tanrıçalığın yanında tanrı erkekleri de doğurmaya başlamış ve öldürme, istila olgularını da normalleştirmeye başlamıştır. Kadın tarihinin üçüncü katmanı olarak tartışılan tanrıçalığın sonu, erkek egemenliğinin “zaferi” olan döneme ait Marduk ve Tiamat mitosu bu anlamda birçok ipucu vermektedir. Ana kadın ve tanrıça Tiamat’ın kendi yarattığı tanrı Marduk tarafından zehirli oklarla hedef alınması ve öldürülerek yerine geçilmesi tarihteki ilk kadın cinayetlerinden olduğu kadar, yaşatma kültürünün ve yaşamın kutsallığının da hedef alınması olarak tarihe geçmiştir. Bu tarihten sonra kutsalın katli, her şeyin katlinin vacip olduğu bir düzende ilerlemiştir. Kitlesele çatışmaların, savaşların normalleştiği, katı toplum kurallarının getirildiği, kadın şahsında topluma savaş açıldığı bir döneme girilmiştir. Tanrıçanın katli sadece bir inancın sembolik katli olarak vuku bulmamıştır. En

kutsalın öldürülebilme normalliği, en “sıradan” olanın kolayca öldürülebileceği bir anlam dünyası doğurmuştur.

“Önce kadını vurun” düsturu tarihsel kökenlerini “önce tanrıçayı vurun”a kadar götürmektedir. Bu döngüsel akış, zamanın döngüsü içerisinde de değişmemiş, bir toplumu, bir grubu, bir yönetimi ele geçirmeye çalışan erkek egemen zihniyet öncülerinin her zaman temel yaklaşımı olmuştur. Kuşkusuz Tiamat’ın katli sadece fiziki bir kadın bedeninin katli olmamıştır. Kadına açılan bu savaş, ana kadın kültürünün her bir nüvesine karşı yürütülmüş, özgürlükçü, eşitlikçi ne kadar toplumsal yaşam ve barış formu varsa erkek egemen sistem tarafından bozuma uğratarak bir hakikat kırımını yaşatılmıştır. Yerine ise bugünün “normal” değerleri olarak anlatılan kapitalist, erkek egemen bir dünya inşa edilmiştir.

Kadının fiziki ve manevi katli, kadınların ve toplumların kitlesel olarak fiziki ve manevi katlinin önünü açan, savaşı sıradanlaştıran erkek egemen sistem açısından rehberlik görevi gören bir olguya dönüşmüştür. Üstüne isim konulabilen, kendi adlandırmasını kendi değil, egemen olan tarafından yapılan, feodal toplumun ganimet ve kölelik kültürünü inşa eden bir baskı aygıtı olarak işletilmiştir. Dini savaşların kökeninde yatan fetih olgusu; insan bedeninin fethedilip inancının silah zoruyla değiştirilebilecek bir olgu olarak algılanmasının nedeni, kadının fethi ve inancının bozuma uğratılmasından bağımsız değildir.

Bugünü kuran egemenler adeta kadını ve kadına yaklaşımı bir laboratuvar olarak görmüş, kadın üzerinde onaylanan her bir saldırı furyasını toplumda da uygulamıştır. Kadının sömürülmesi, dünya sömürgecilik tarihinin başlangıcı olmuş, kadının maruz kaldığı her türlü şiddetin normalleştirilmesi insana uygulanan şiddeti normal ve yapılabilir kılmıştır. Kadının oluşturduğu karşılıksız ekonomi düzeni değersizleştirilerek toplumun kapitalistleştirilmesine müsaade edilmiştir. Kadın etrafında örülen toplumsal bilgi yok sayılarak kapitalist pozitivist bilgi yapılanmasının meşruluğu sağlanmıştır. Kadının yaşam deneyimleri ev içine hapsedilerek, toplumun yaşam deneyimi büyük bir kapatılmaya maruz bırakılmış, yerine liberal, endüstriyel, tüketilebilir insan ilişkileri koyulmaya çalışılmıştır.

Özellikle pozitivist bilimci anlayışın ortaya çıkardığı kadını/toplumunu bir mühendislik alanı olarak görüp sözde bilimsel olgularla şekillendirmeye çalışması büyük yıkımlar getirmiştir. Bilimin vicdandan ve kalpten ayrı bir olgu olarak ele alınıp tamamen

matematiksel, analitik, ilerlemeci ve çıkarıcı bir kulvarda inşa edilmesi savaşların da boyut değiştirmesine, bilimcilikle beraber kitlesel ölümlerin artmasına sebep olmuştur. Erkek egemen bir anlayışın ürünü olan devletin ve ırkın kutsallığı yaklaşımı, bin yıllar boyunca kutsal olarak görülen insan yaşamını değersiz bir noktaya taşımıştır. İnsan yaşamının kutsallığının yerini devletlerin çıkarı için insan öldürmenin kutsallığı almıştır.

Bu ideolojik tutum sonucu ortaya çıkan savaşlarda kadınların yaşadıkları anlatılmaya çalışıldı. Kimi ülkelerde kadınlar erkeklere köle yapıldı, kimilerinde alınıp satıldı, kimilerinde tecavüze, tacize uğradı, kimilerinde kaybettirildi, kimilerinde katledildi. Dünyanın son yüz yıllık savaş deneyimi çatışma ortamlarında en çok kadınların hedef alındığını gösterdi. Bir yeri işgal etmek istiyorsan önce kadınları işgal edin denildi. Savaşın bu yağmacı mantığı, bir yerde kalıcı olabilmenin yolunun kadınları ve onların oluşturduğu toplumsal kültürü katletmekten geçtiğini tarihsel deneyimlerden biliyor çünkü. Dili, inancı, geleneği yok etmenin yolu kadından geçmektedir. Bu sadece bir yeri işgal etmek değil, bu işgalin kalıcı olabilmesinin de bir yolu olarak görülmektedir. Kızılderili kız çocuklarının ailelerinden koparılarak kiliselere verilmesi, Dersim Terletesinden sonra kız çocuklarının askeri personellere hizmetçi olarak verilmesi gibi. İşgali kalıcılaştırmak, kadın kültürünü yaşatacak olanların ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Bu yüzdendir ki kadınların barışa olan tutkusu doğası gereği değildir. Ana kültürünün yarattığı yaşama ve yaşatma, yaratma ve emek verme olgusu tarihsel olarak öldürmeyle arasına kalın bir bariyer çekmiştir. Kadınlar çikarsız emek vermenin, beklentisiz sevginin, yaratılmış olanın can hakkına duyulan saygının yağmalanamayan varlıkları olmuşlardır. Kadınların seslerinin ve mücadelelerinin kısılmak istenmesi bir yandan da egemenler için dünya savaş düzeninin devamlılığı açısından temel mihenk görevi görmektedir. Hala daha dünya çapında her yıl 50 binden fazla kadının katledilmesi aslında kadına karşı yürütülen “sessiz” savaşın birer göstergesidir sadece. Bu “sessiz” cadı avı, dünya erkek sistemi tarafından onaylanıp, her ülkenin yönetim kademesinde gizlice benimsenen bir politik hat olarak güncelliğinden hiçbir şey kaybetmeden devam etmektedir.

Barışı yeniden talep edebilecek ve bunu inşa edecek temel grubun kadınlar olması, egemenler açısından savaşın devamlılığı konusunda da tehlike oluşturmaktadır. Bir savaşın iki tarafındaki erkekler açısından da kazanmak ve “zafere” katlederek gitmek her zaman daha yakın politik adımlar olarak düşünülmüştür. Ezilenin erkeği açısından da barış çoğu zaman savaşarak mümkündür. Dünyanın her gün TV ekranlarından kışkırtarak anlattığı militarizm tam da bu işi görmek için hayatlarımıza salınmıştır. Üçüncü dünya savaşının yaşandığı şu günlerde bir kez daha görüyoruz ki egemenler savaşın bitmesini

değil, savaşın sürdürülebilir koşullara çekilmesini talep etmekte ısrarcı. Bu yaklaşım daha fazla kadının ve çocuğun katledilmesini ön görürken aynı zamanda daha fazla toplumsal yapının deforme edilmesi, yozlaştırılması, daha fazla kültürün özünden kopartılarak kapitalist kültürün inşa edilmesi demek.

Kadınların duygu ve düşünce yaratımına yönelik devam eden savaş ise katliamların yanı sıra daha incelikli yürütülmeye devam etmekte. Yapay özgürlükler, “modern kadın” imajları, moda, porno ve güzellik sektörü, toplumsal ekonomiye dahil her uğraşın parayla alınıp satılabilir bir piyasa nesnesine dönüştürülmesi kadına açılmış sessiz savaşın birer aparatı olarak uygulanmaya devam ediyor. Düşünceye ve duyguya açılan bu savaş çoğu zaman kadınların düşünemeyen, eksik akıllı varlıklar olarak lanse edilmesine kadar varıyor. Din, felsefe, bilim bunu kadına yönelik savaşın bir yöntemi olarak incelikli işledi, işliyor. Kadından geriye sadece erkek egemen sistemin tasavvur ettiği bir varlık kalması için, bugün bu savaş insan hücrelerinden ağır silahların kullanımına kadar devam ediyor. Keza kadının bir meta kraliçesi olarak adeta vitrin süsüne dönüştürülme politikası kapitalizmin tüketim kültürünün devamlılığı olarak görülmekte. Kadın düşünmesin, eylemesin, eyletmesin diye kapitalist modernitenin en büyük sermaye alanları hala daha kadın bedeni üzerinden, kadın kültürüne açılan beş bin yıllık bir savaşın bir yöntemi olarak işletiliyor. Kadın mücadelesi yürütenlerin uzunca süredir tanımladığı “kadınların bedeni savaş alanı olarak görülüyor” belirlemesini “beden, duygu ve düşünce ile bir bütündür; kadının bedeni duygu ve düşünce dünyası ile beraber savaş alanı olarak görülüyor” şeklinde genişletmek gerek. Bugünün düşünsel kodları cinsiyetimize yönelik bu çok odaklı savaş üzerinden yükselmekte. Dünyayı savaşlarla tar u mar eden erkekliğin, dünyanın bütün kötülüklerini kadınlara özdeşleştirmeye çalışması bir tesadüf ötesidir çünkü. Tarihin bütün kötücül ruhlarını, varlıklarını, düşünce tarzlarını kadına mal edip, dünyanın altını üstüne getiren erkek egemenliğine pek laf söylenmemesi tarihsel kurnazlığın mirası aynı zamanda. Oysa yazarın söylediği gibi; insanı kirleten regl kanı değil savaş kanıdır.^[1] Bütün bunlara karşı, bugün içinden geçtiğimiz, her gün TV ekranlarında canlı canlı izlettirilen savaşların karşısında kötücül addedilen bütün yaratıcı özellikleriyle direnen ve yeni bir yaşam kurmak isteyen kadınlar dünyanın vicdanı olmayı devam ediyor. *“Kadınların içindeki tanrıçalar açığa çıkarsa dünya bambaşka bir yer olur zira; evlat kaybetmenin acısını bilen kadınlar savaşa karşı durur, az bir malzemedен yemek yaratan kadınlar doğanın ve bereketin değerini bilir, sanatlarını icra edebilmek için çabalayan kadınlar yaratmanın kudretine saygı duyar, üreten ve var eden kadınlar emeğin kıymetini çocuklarına da öğretir.”*^[2]

[1] Eduardo Galeano, *Kadınlar*, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2016.

[2] B rkem Cevher, “Galeano’dan Kadınlar Tarihi”, Agos, (25.03.2016),
<https://www.agos.com.tr/tr/yazi/14822/galeanodan-kadinlar-tarihi>.

Dünden Bugüne Suriye’de Kadın Mücadelesi

Zeynep Abdullah-13 Nisan 2025

Syrian attend a gathering to call for democracy and women's rights in Damascus' Umayyad Square on December 19, 2024. Islamist-led rebels took Damascus in a lightning offensive on December 8, ousting president Bashar al-Assad and ending five decades of Baath rule in Syria. (Photo by LOUAI BESHARA / AFP)

Kadın Devrimi ve kazanımlarını öz savunmadan ekonomiye, siyasetten sosyal yaşama her alanda savunan kadınlar bu devrimi Suriye'nin her köşesindeki kadınlarla ortaklaştırmanın yol ve yöntemlerini tüm baskılara rağmen geliştirdi

Suriye’de 2011 yılından bu yana farklı yoğunluklarda devam eden iç savaş yalnızca coğrafi sınırları değil, halkların yaşamını da köklü şekilde değiştirdi. Bu dönemde özellikle kadınlar, savaş sürecinin hem hedefi oldu hem de dönüştürücü özneleri olarak önemli rol oynadılar. Kadın öncülüğü aslında Suriye toprakları için yabancı bir durum değil. Milattan önce 2330’da bugün ki İdlib kentinin Tell Mardix bölgesinde bulunan Ebla antik kentinin kraliçesi Şahbanu Şems-ili’den, Palmira kraliçesi Zenubya’ya, Fransız işgaline karşı mücadele yürüten Nazik El Abid, Munira El Salh’e kadar ve daha sayamadığımız onlarca farklı alanda öncülük yapmış kadın Suriye tarihinin tozlu sayfalarında karşımıza çıkmaktadır. Tozlu sayfalar diyoruz, çünkü çoğu öncü kadın, iktidarların tarih yazımlarında ya kralların eşleri ya da anneleri olarak yer alıyor. Bazılarının isimlerine dahi rastlamayız. Suriye, Fransa işgalinden kurtularak bağımsızlığını ilan ettiği 17 Nisan 1946’dan sonra uzun yıllar sürecek siyasal bir istikrarsızlık sürecine girdi. Peş peşe gelen darbeler ülkeyi iyice bilinmez bir dehlize doğru çekerken, Fransız işgali sürecinde mücadeleleri ile ön plana çıkan kadınlar; sanat, edebiyat, hukuk gibi birçok yerde kendilerini gösterdi. Ve 8 Mart 1963’e geldiğinde sadece kadınlar için değil halklar mozaiği Suriye için 61 yıl sürecek baskı altında zorlu bir sürece girildi. Baas darbesinin

yapıldığı 8 Mart, sonraları Baas Devrimi'nin yıl dönümü olarak, ulusal bir gün gibi kutlanmaya başlandı. Darbenin 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne denk gelmesi bir tesadüf olsa da Esad rejimi, sonradan bu tesadüfü 8 Mart'ı manipüle etmek için değerlendirdi. Suriye'de kadınlar farklı dönemlerde öncülük yapmış olmalarına rağmen direnişi güçlü bir örgütlülüğe dönüştüremediler. 8 Mart dahi 'Baas Devrim' kutlamalarının gölgesinde kaldı. Kadının ne ihtiyacı varsa o iktidar tarafından 'karşılanıyordu'. Kadınlar eğitim, sosyal hatta askeri alanda bile var olabilirlerdi. Kadınlar daha ne isteyebilirlerdi ki? Onlara sunulan bu nimetler karşılığında Esad'a bağlı askerler yetiştirmeleri ve çok soru sormamaları beklendi. İktidarın bu küçük isteği bir takım 'nankör' kadın tarafından tepkiyle karşılansa da güçlü ve ortak bir sese dönüşemedi. Ta ki tarih Mart 2011'i gösterene kadar. 2010'da Tunus'ta başlayan Libya, Mısır ve diğer Arap ülkelerine yayılan 'Arap Baharı' olarak tanımlanan halk isyanları, Baas darbesinin yıl dönümü olan yine bir Mart'ta Suriye'nin güney kenti Dera'dan ülkenin dört bir yanına dağıldı. Bu ayaklanmaların öncülüğünü ise sesleri cılız çıkan 'nankör' kadınlar üstlendi. Her kentte kadınlar sokaklara çıkarak, rejimin; baskıcı, tekçi ve cinsiyetçi politikalarını protesto ettiler. Rejim, Suriye halkları ve kadınlarla ortaklaşmak yerine askeri güç kullanarak, halkı katletmeyi seçti. Protestolara katılan binlerce kadın gözaltına alındı, işkenceye ve tecavüze maruz kaldı. Esad rejimi ayaklanan halkın iradesini kadınlara tecavüz ederek kırmak istedi. Resmi rakamlara göre; 55 kadın sadece işkence sırasında yaşamını yitirdi. Elbet bu rakam gerçeklikten çok uzak. Daha onlarcası da kaçırıldı ve hala akıbetleri bilinmiyor. Bu kadınlardan biri de ayaklanmaya katılan Yerel Koordinasyon Komiteleri kurucusu Avukat Razan Zeytuni. Razan Zeytuni'den kaçırıldığı 9 Ocak 2013'ten bu yana hiçbir haber alınamadı. Kadınlar, cezaevlerinde, sokaklarda, evlerinde ağır bedeller ödese de üzerlerindeki ölü toprağını atmışlardı. Yeniden doğmuş bir kadının artık durması mümkün müydü?

Kürt Kadınlar Devrim İçinde Devrim Yaptı

Suriye kadın mücadelesi içerisinde Kürt kadınların yerini ifade etmek için burada bir parantez açmak istiyorum. Kürt kadınlar bu süreç içerisinde diğer bölgelerdeki kadınlara göre daha örgütlü bir mücadele yürüttü. 15 Ocak 2005 tarihinde kurdukları Yekîtiya Star ile gizlice örgütlenmeye başlayan Kürt kadınlar, o dönem açısından gözaltı, tutuklanma hatta katledilme pahasına mücadelelerini büyütürken, 19 Temmuz 2012'de gerçekleşen Kadın Devrimi'nin öncülüğünü yaptılar. Devrim sonrası Kuzey ve Doğu Suriye'de iç içe geçmiş onlarca devrimi ve inşayı da yine kadınlar üstlendi. Yekîtiya Star, 2016 yılında gerçekleştirdiği 7. Kongresinde, isim değişikliğine giderek, Kongra Star adını aldı. Kurulduğu günden itibaren Kuzey ve Doğu Suriye'deki Rojava Devrimi'nin inşasında aktif bir rol oynayan Kongra Star; eğitim, diplomasi, adalet ve ekonomi gibi alanlar dahil olmak

üzere toplam 12 komite ile çalışmalarını sürdürüyor. Bu devrimin dünya kadınları açısından en büyük kazanımı ise Kadın Savunma Birlikleri (YPJ) oldu. Kadınlar, profesyonel bir öz savunma geliştirerek, IŞİD'e karşı kazandıkları başarılar ile tüm dünyanın dikkatini üzerlerine çekti ve kadınlara cesaret verdi. Geçtiğimiz günlerde gerçekleşen Rojava Ulusal Kürt Kadın Konferansı ile de Kürt kadınları olarak kolektif bir irade açığa çıkarmak için güçlü çaba ortaya konuldu.

Ortak Mücadele Zemini Oluşturdu

Parantezi kapatıp, 'Yeniden doğmuş bir kadının artık durması mümkün müydü?' sorusuna dönecek olursak, elbette bu sorunun cevabı 'mümkün değil' olacak. 21. yüzyılın ilk devrimi kadınların eliyle yanı başlarında gerçekleşen Suriyeli kadınlar, bu devrimden ilham alarak mücadelelerini Esad rejiminin baskılarına karşı büyüttü. Kuzey ve Doğu Suriyeli kadınların öncülüğünde kurulan Suriye Kadın Meclisi ve Suriyeli Kadınlar Siyasi Hareketi gibi oluşumlarda ortak mücadelenin zeminlerini yarattılar.

Baas rejiminin yıkılması ve cihatçı HTŞ'nin kurduğu geçici yönetimle birlikte kadınların kamusal alanda, karar alma mekanizmalarında rollerini sınırlayan, eğitimden yaşam hakkına birçok hakkı yok sayan, kadının lehine olan yasaları yürürlükten kaldıran politikalar geliştirildi. Sağ Baas politikalarla karşı karşıya kalan kadınlar, Suriye'nin geleceğinde nasıl bir rolleri olacağını yaptıkları güçlü çalıştaylarla ortaya koydu. Şam'da Suriye Kadın Meclisi ve Suriyeli Kadınlar Siyasi Hareketi çatısı altında başlattıkları çalıştay ve toplantıları işgal altında olan Efrin'den İdlib'e birçok alana taşıdılar. Bu tartışmalar sonucu Suriye Kadın Meclisi, 13 Maddelik bir deklarasyon sunarak, nasıl bir ülkede yaşamak istediklerini belirtti.

'Demokrasi' Kendini Kabul Ettirmenin Sözlü Anahtarı

Şam'da her fırsatta vurgu yapılan 'demokrasi', yönetim biçiminden çok HTŞ tarafından, kendini kabul ettirmenin anahtarı olarak kullanıldı. Bunun somut adımları da 29 Şubat'ta Colani'nin geçiş sürecinin 'cumhurbaşkanı' olarak atanması, hemen ardından 12 Mart'ta geçiş anayasa taslağının imzalanması ve 30 Mart'ta kabinenin ilanı oldu. Suriye halklarının, kadınlarının iradesini temsil etmeyen bu adımlar, tam da on binlerce Alevi'nin katledildiği bir süreçte atıldı. Katliam, kadınlara yönelik kaçırma, baskı, tecavüz HTŞ'nin geçiş yönetiminde olağan üstü arttı. Bunda yönetimin dini örtülerle yürüttüğü politikaların yarattığı zemin en büyük etki oldu.

Gelelim imzalanan geçiş anayasasına, 55 maddeden oluşan anayasa taslağında 'İslam ve Arap' kelimeleri taslağın kilit kelimelerini oluşturuyor. Dürzi, Hıristiyan, Alevi, Kürt, Süryani ve Ermeni onlarca halk ve inançtan Suriyeli, bu tekçi anayasanın içerisine sıkıştırıldı. Her ne kadar 10. Madde'de "Vatandaşlar, ırk, din, cinsiyet veya soy bağı gözetilmeksizin, yasalar karşısında eşittir" denilse de sonucun öyle olmadığı ve olmayacağı açık. Yasalar karşısında eşit olan halklar, silahlar karşısında aynı eşit güce sahip değil. Tartus, Lazkiye gibi kıyı kentlerindeki Alevi katliamının boyutunu bir Nusayri arkadaşımızın "Yavuz Sultan Selim'den sonraki en büyük Alevi kıyımı" sözleri açıkça ortaya koyuyor. Bu katliam yönetiminin hazırladığı Şeriat ve tekçi, milliyetçi anayasa ileride oluşturulacak Arap İslam Cumhuriyeti tezinin ön hazırlığı, getirilecek Şeriat kanunlarının liberalize hali olarak yorumlanabilir.

Büyük sözlerin edildiği bu anayasa taslağında kadınlara da vaatler bulunuyor. 21. Madde'de "Devlet, kadının sosyal statüsünü korur ve onun toplum içindeki rolünü, onurunu güvence altına alır. Kadının eğitim ve çalışma hakkı sağlanır. Devlet, kadının sosyal, ekonomik ve siyasi haklarını güvence altına alır ve onu her türlü baskı, zulüm, şiddet ve ayrımcılıktan korur." Buradan şunu okumak gerek, siz evinizde oturun toplumsal görevlerinizi yerine getirin gerisi devletin işi. Kadınların itirazı ile karşılanan bu maddenin kadınların toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirmek amacı taşıdığı ifade ediliyor. Kadınlar, bu konuda haksız sayılmaz çünkü hemen bir ön maddede yani 20. Madde'de "Aile, toplumun temelidir ve devlet onu korur" ibaresi, kadının aile içindeki konumunun korunduğu statüden kastın bu olduğu açıkça görülüyor. Yine 23 bakanlıktan oluşan kabinede sadece bir bakanın kadın olması, kadına biçilen rolün 'sembolik' olduğunu ortaya koyuyor. Burada şunu belirtmek istiyorum; tüm bakanlar kadın da olabilirdi. Bu HTŞ yönetiminin 'kadın özgürlükçü' yanındır demezdik elbette. Tarih kadın eliyle katliamları ve baskıları hayata geçirmiş iktidarlarla dolu. Bu bakımdan salt kadın olması da yeterli değil elbette.

Feminist Bir Bakan 'Sembol'den Daha Mı Fazlası?

Kabinedeki tek kadın olan Sosyal İşler ve Çalışma Bakanı Hind Kabawat, kabinede en dikkat çeken isim. Neden mi? Birçok nedeni var öncelikle Hıristiyan ve feminist kimliği ile tanınıyor. Hind Kabawat'ın elbette bir Suriyeli kadın olarak değil de dış güçlerin, özellikle de NATO'nun, görevlendirmesi ile geldiği biliniyor. Peki bu görevlendirme ile ne amaçlanıyor. Sanırım yıllarını kadın mücadelesine veren hiç kimse feminist bir kadının DAİŞ gibi vahşi bir çete örgütünün devamı olan HTŞ'nin yönetiminde yer almayacağını bilir. Feminizmin militarizm karşıtlığı ve mücadelesi de biliniyor. Hind Kabawat öncelikle

HTŞ'nin kadın düşmanlığı ve katliam yüzünü batıya karşı saklayacak bir isim. Yani HTŞ'nin Batı vitrini. Bunun yanında, ülke içinde gelişen kadın mücadelesinin önüne geçemeyen HTŞ, Hind Kabawat ile denetime almayı, bastırmayı amaçladığı kanaatindeyim. Kadın Devrimi ve kazanımlarını öz savunmadan ekonomiye, siyasetten sosyal yaşama her alanda savunan kadınlar bu devrimi Suriye'nin her köşesindeki kadınlarla ortaklaştırmanın yol ve yöntemlerini tüm baskılara rağmen geliştirdi. Yani önü alınamayacak bir kadın örgütlülüğü söz konusu. Hind Kabawat'ın feminist kimliğinin burada devreye girerek değerlendirilebileceği düşünülmüş olabilir.

Sonuç Olarak;

HTŞ sonrası Suriye'deki kadın mücadelesi, sadece savaşın mağduriyetlerine karşı bir direnç değil, aynı zamanda toplumsal dönüşüm için atılan adım. Kadınlar, savaş, baskıyı ve kültürel engelleri aşarak, kendi hakları ve özgürlükleri için mücadele etmektedirler. Eğitim, sağlık, ekonomik katılım ve siyasi temsildeki ilerlemeler, kadınların güçlü bir şekilde toplumsal yapıyı yeniden inşa etme yolunda attıkları somut adımlardır. Suriye'deki kadın mücadelesi, bir yandan toplumsal adalet ve eşitlik arayışı iken, diğer yandan kadınların kendi geleceklerine sahip çıkma yolundaki kararlılıklarının da bir göstergesidir.

Yeni Suriye'nin İnşası ve Kadınlar

Aynur Şahin-13 Nisan 2025

Bu noktada yeni kurulacak Suriye'nin hangi toplumsal kodlar, ilkeler üzerine kurulacağı önemlidir. Etnik ve dini zenginliğin olduğu bir coğrafyada kurulacak yeni devletin, tek bir ideolojinin ekseninde değil bütün farklılıkları gözeten radikal demokrasi perspektifinden kurulması herkesin yararına olacaktır. Bunun için de en iyi örnek Rojava'dır

Esad'ın devrilmesinin ardından Suriye'de yaşayan halkların demokratik bir Suriye beklentileri artsa da yaşanan bazı gelişmeler hayal kırıklıkları yaratmakta. Suriye'nin dini, etnik ve kültürel çeşitliliğine saygı duyulacağına dair sıkça dile getirilen ifadelere rağmen özellikle Arap Alevilerin tedirgin olduğu, yaşanabilecek bir saldırı durumunda kendilerini koruyamayacaklarına dair kaygıları mevcuttu. Çünkü yeni devletin kurucuları olarak görev verilen HTŞ örgütü mensupları ve liderleri, Esad'ın Alevi olmasından kaynaklı Alevilere öfke besliyorlardı. Bu kaygılar maalesef ki doğru çıktı.

Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) örgütü, kendi İslam devletini kurmak için, kendi İslam anlayışına uymayan ve Müslümanlığını beğenmediği bireyler ile gruplar da dahil olmak üzere farklı inanç, kimlik ve kültürlere tabiri caizse tam bir soykırım uygulamıştı. 3 Ağustos 2014 yılında Şengal bölgesine saldırmış ve yaklaşık 5 bin Ezidî'yi katletmiş, binlerce kadını ve çocuğu esir almıştı. O dönem Ezidîler ve Ezidî kadınlar bu soykırım ve kadın kırımını en çok yaşayan halk oldu. Bugün ise bu kırım politikası HTŞ güçleri eliyle benzer şekilde Arap Alevilere uygulanmakta. Halk ve inanç topluluğu olarak Alevilere yönelik bu saldırıların yanında Hristiyan, Kürt, Ermeni, Süryani ve Ezidî kadınlar da kaçırılmakta ve akıbetleri

bilinmemekte. Akademisyen Raşha Al-Ali'nin öldürülmesi de bu kırım politikasının sonucudur.

Alevilerin yoğun olarak yaşadığı Lazkiye, Tartus ve Hama gibi şehirlerde, bir süredir basına ve sosyal medyaya da yansıyan bilgilerden, mezhepsel nedenlere bağlı şiddet ve saldırı olaylarının yaşandığına tanık oluyoruz. Esad döneminin bütün suçları, “Esad yanlısı, rejim artığı” denilerek Arap Alevilere yüklenmekte ve yapılan bütün saldırılar da bu şekilde haklı gösterilmeye çalışılmaktadır. Ancak gelinen nokta tam bir vahşettir, soykırımdır, kadın kırımıdır.

Nasıl ki Ezidî kadınlar IŞİD tarafından, kara çarşafın altına hapsedilip, ellerine, ayaklarına ve boyunlarına zincir takılarak, kurulan pazarlarda satılarak; erkeklerin kullandığı bir eşyaya dönüştürüldüyse bugün aynı vahşet Arap Alevi kadınlara yapılmakta, 12-13 yaşındaki kız çocukları, kadınlar kaçırılıp satılmakta, tecavüz edilmekte, cariye olarak kullanılmaktadır.

İki soykırım da aynı zihniyetten beslenirken, Ezidîlere ve Ezidî kadınlara yapılan zulümler kayıt altına alınıp bilinçli olarak tüm dünyaya servis edildi. Devir değiştiği için yeni Suriye'yi kurma görevi verilen HTŞ, Arap Alevilere ve Arap Alevi kadınlara yapılanları gizlemeye, üstünü örtmeye çalıştı. Katliamın emrini/onayını verenlerin de aynı zamanda zulmün görüntülerinin yayılmamasının da emrini verdiğini, sosyal medyaya, basına yansıyan videolarda tüm dünya gördü. Psikolojik bir baskı olarak da düşünülebilecek şekilde, yaşanan vahşetin görüntüleri de hızla yayıldı.

Alevilerin canları, malları, ırzları helal diyen bu çete yapılanmasının üyeleri Şam, Halep ve Hama gibi şehirlerden gelerek Alevi katliamına katıldığına dair basına yansıyan bilgiler, bu işin planlı ve bilinçli yapıldığını düşündürmektedir.

Bu noktada yeni kurulacak Suriye'nin hangi toplumsal kodlar, ilkeler üzerine kurulacağı önemlidir. Etnik ve dini zenginliğin olduğu bir coğrafyada kurulacak yeni devletin, tek bir ideolojinin ekseninde değil bütün farklılıkları gözetken radikal demokrasi perspektifinden kurulması herkesin yararına olacaktır. Bunun için de en iyi örnek Rojava'dır. Çetin savaş koşullarına rağmen Rojava'da, demokratik ekolojik ve kadın özgürlüğünü merkeze alan bir yaklaşımla, farklı inanç, etnik ve kültürel yapıların birlikte yaşayabildiği bir ortam oluşturulabilmiştir.

Önümüzde böyle uygulanan somut bir örnek varken yeni Suriye'nin kuruluşunda kadınların söyleyeceği daha da önemli olacaktır. Çünkü gerek erkek egemen ideolojilerin tarihsel deneyimlerinden çıkarılan dersler ve gerekse de 2011 yılından beri süren Suriye iç savaşında kadınlar, olumlu ve olumsuz çokça deneyimler biriktirdi. Bu deneyimlerin ışığında erkek egemenliğine dayalı ideolojiler ve bu ideolojilerin perspektifinden inşa edilen devletlerin ve toplumların insanlığa yarar sağlamadığı aksine yıkıma yol açtığı ortadadır. Bunun en kötü ve son örneğini Suriye'de on yılı aşan savaş dönemi ve HTŞ'ye bırakılan, yeni Suriye'nin inşası döneminde görüyoruz.

Bu sebeple yaşamlarımız, gerek cinsiyet gerekse de sosyolojik anlamda toplumun çoğul ve renkli yapısına ters bir yerden, sürekli tek renkli ve tek sesli bir yapı kurmanın peşinde olan erkek aklın insafına bırakılamayacak kadar kıymetlidir.

Sınırları aşan bir yerden, kadınların, güç birliği yapan birliktelikler oluşturması, örgütlenmesi önemlidir. Sınırın bu tarafı ve öte tarafı şeklinde önce coğrafik sonra da zihnimizde sınırlar çizerek ayrıştıran erkek aklın, zihinlerimizde yarattığı zincirlerinden kurtulmanın kadın birlikteliğini ve sınırsız bir dünyada kadınların özgürleşme zeminini yaratacağı unutulmamalıdır.

Baş Eğdiremediğiniz Kadınlar Size Dert Olsun!

Oya Açıan-13 Nisan 2025

Erkek devlet şiddeti yanında rejimin erkeklere biçtiği toplumsal cinsiyet rolleri ve onun katmanlı karmaşık tezahürleri de devreye giriyor. Bunu sayısız gözaltı ve hapishane operasyonları sırasında yaşadıklarımızdan biliyoruz. Yol verilen, önü açılan ve kutsal bir “vatani görev” olarak polise içirilen erkek devlet şurubu kıskırtılmış erkeklikle birleşince her şeyi yapmaya hakkı olduğunu düşünen faydacılığın örnekleri olarak gündeme geliyor

Faşist rejim blokunun “iç cepheyi sağlamaştırma” hamlelerinden birini daha 19 Mart’ta yaşadık. AKP-MHP koalisyonunun İBB ve bazı belediyelere yönelik operasyonu hem zayıflayan iktidarını sağlamaştırmak hem de izlediği ekonomik-sosyal politikaların yol açacağı patlamaların önünü kesmek amacıyla giriştiği bir sindirme operasyonuydu. Manevra alanları hayli daralmıştı ve ne olursa olsun denemekten başka çareleri yoktu! Sonuç onlar açısından tam bir hüsrana oldu. Toplumun korkutup sindirmek, yıldırıp boyun eğdirmek için giriştikleri saldırganlık kitle tepkisini harekete geçirmekten ve bir öfke patlamasına yol açmaktan başka bir sonuç vermedi.

Gözaltı, işkence ve tutuklamaların dibine kadar gittiler neredeyse. Buna rağmen ters kelepçeyle saatlerce içinde bekletildikleri arabalardan, gözaltı merkezlerinden, hapishanelerden umut ve direnç dolu mesajlar yağdı annelere, babalara, dostlara ve halka... Varlığı zaten bilinen işkenceler daha geniş kesimler açısından ayan beyan oldu.

İşkence hep vardı, bu kez bu denli ayyuka çıkıp bu denli görünür hale gelmesi kitlesel bir kalkışmanın öznelinin kalabalık sayılarda gözaltına alınmalarından olsa gerek.

Kimisinin “anakuzusu” denecek kadar genç olması, çıplak arama dahil klasik işkence biçimleriyle yoğunluk ve aşağılamanın boyutları açısından bu denli “acımasızlık”la karşılaşmaları, bunun ‘bir gün benim de başıma gelebilir’ diye kurguladıkları işkence ve gözaltını bile aştığını yaşayarak keşfettikleri anlaşılıyor.

Erkek ve kadın işkenceciler

“Yakalanmam yapılırken çok sert müdahaleye maruz kaldım. Saçımdan çekildim, yerde sürüklendim. Kelepçe takmaya götürülürken seni dövmeyeceğim tamam diyip ambulansın arkasına götürdü. Sakallı, bıyıklı renkli gözlü ve uzun boylu (1.85-1.90) boylarında olan erkek polis senin göğüslerin mi var diyerek göğüslerime dokundu. Ben de o esnada altına kaçırıldım. Elbisem hala idrar içinde. (...)”

“Ben yakalama yapıldığı esnada ters kelepçe ile gözaltına alındım. Gözaltı sürecinde bindirildiğim otobüste ve götürüldüğüm hastanede hep ters kelepçe ile kaldık. (...) Bu süreç 8 saatten fazla sürdü. Gözaltı esnasında 2 erkek polisin orantısız bir güç sergilemesi üzerine şiddete maruz kaldım (...) Sarı saçlı komiserim denen kadın tarafından çıplak bir şekilde arandık. Görsem teşhis edebilirim aramadan sorumlu olan kadın oydu. İç çamaşırı çıkarılan bir arama oldu ve göğsüme, mememe dokunuldu kameralardan tespiti mümkünse tespit edilmesini istiyorum bu kadın görevliden de şikayetçiyim.”

Bunlar, gözaltına alınan iki kadının emniyet ifadelerinden. Bedenlerine, cinsel kimliklerinden yola çıkarak kadınlıklarına, insanlıklarına yönelik acımasız bir saldırı altında kaldıkları ortada.

Korkmuşlar mıdır, evet. Daha önce hiçbir deneyimin olmadığı, üstelik sözle, elle, gücü elinde tutanların pervasızlığıyla girişilen bu erkek devlet şiddeti korkutur elbette insanı - insan olanı.

O aşamada ellerinden gelen bu olsa gerek hem erkek hem de kadın polis gözaltına aldıkları kadınların göğüslerine dokunuyor. Toplumsal ayağa kalkışlarda, örgütlü mücadelenin öznelerine karşı yüzlerce yıldır girişilen bu eril saldırganlık -kadın polisi de kadın olarak görmediğimi belirteyim- burjuva devletin ve onun polisinin deneyim “hazinesi”nde yazılıdır. Erkek devlet şiddeti polisi, jandarması, bekçisi... aracılığıyla bunu ders olarak öğrenir ve uygular.

Burada asıl mesele meme değil; mesele kadının onurunu kırmak, kendi kendinden utanır hale getirmek; korkmaktan utanmak, korkudan altına kaçırmaktan utanmak, saatlerce o halde, insana yaraşmayan bir duruma katlanmak zorunda kalmaktan utanmak...

Erkek devlet şiddeti yanında rejimin erkeklere biçtiği toplumsal cinsiyet rolleri ve onun katmanlı karmaşık tezahürleri de devreye giriyor. Bunu sayısız gözaltı ve hapisane operasyonları sırasında yaşadıklarımızdan biliyoruz. Yol verilen, önü açılan ve kutsal bir “vatani görev” olarak polise içirilen erkek devlet şurubu kışkırtılmış erkeklikle birleşince her şeyi yapmaya hakkı olduğunu düşünen faydacılığın örnekleri olarak gündeme geliyor. Gözaltında, hapisanede bir kadının bedenine dokunmanın hiçbir bedeli/yaptırımı yok nasılsa!.. Yapanın yanına kâr kalır yani...

İşkencelerden çok bu türden cinsel saldırganlıklar, tecavüz tehditleri, tecavüz yaralar kadınları. “İşkence işkencedir, farkı yoktur birinin diğerinden” demesin kimse. Bu hem toplumsal hem sosyolojik ve hem de kültürel bir konudur. Önemlidir. Anlık tepkiler ne olursa olsun ileriye dönük geri bildirimleri sarsıcıdır. O evreler geçilir bir biçimde, kiminde oturtulur yerli yerine kiminde hayat boyunca helezonik travmalara neden olur.

Konunun toplumsal-siyasal bilinçle çok yakından bağlantısı vardır. Sınıflı bir toplumdan geliyoruz, kapitalizmin ideo-kültürel olarak biçimlendirdiği ailelerden, çevrelerden, okullardan geliyoruz. Bilinç oluşumu ve gelişimi belli evrelerden geçmeden olgunlaşmaz -gerçi hiçbir zaman ‘tamam bitti bu iş’ de denmez ama... Yeterince hesaplaşılmamış ideolojik zayıflıklar, olgunlaşmamış yanlar ve özellikler böyle zamanlarda ciddi handikaplara dönüşebilir. Onuru nereye oturttuğumuz, örgütü nereye oturttuğumuz, devrim kavgasının neferleri olarak kendimizi nereye oturttuğumuz belirleyici bir rol oynar bu noktada.

‘80’ler...

‘80’lerde cinsel şiddet ve cinsel işkencenin -özellikle örgütlü kadınlar üzerinde- katmerlisi vardı. Binlerce aykırı örnek çıktığı halde onları böyle çözecekleri düşüncesi adeta genel kabul görüyordu. Bu algıya öyle derinlemesine işlemiştiki, poliste taciz ve tecavüz saldırıları öyle kolay kolay anlatıl(a)mazdı bile... Ancak biri anlatmaya başlayınca yalnız olmadıklarını anlayanların cesaretiyle birer birer dökülür, tortulaşmış zehri akıttırdı diğerleri de...

Hapishanelerde kadın devrimcileri yıldırma ve boyun eğdirmek için başvurdukları işkencelerden biri de sözde arama bahanesiyle çıplak aramayı. “12 Eylül askeri faşist

darbesinin keşfi değildi çıplaklığı kullanarak işkence yapmak... Mesele çıplaklık da değildi, düşman karşısında 'çaresiz' olunduğu fikrini tutsağın zihnine yerleştirme çabasıydı. Kadın polisler -o zamanlar hapisanelerde hem kadın polisler hem de kadın gardiyanlar vardı- müthiş zekalarıyla bizi 'ikna etmeye' çalışırlardı arsız arsız sırtarak: 'Ne var utanacak, sonuçta biz de kadınız...'**

Koğuş aramalarında ve operasyonlarda üzerimize salınan 20'li yaşlardaki erlerin beyinleri "terörist bunlar" diye yıkanmıştı. Her şeyi "hak ediyorduk"! Bu her şey içinde cinsel açlık da kendini konuştururdu. Göğüs göğüse gelinen coplu askerler, bedenlerimize dokunur, sürtünür, bunu da "vatan hizmeti" olarak meşrulaştırırlardı akıllarınca... İşkencede gık demeyen kadınlar bu türden tacizlere tahammül edemezdi! Ya ellerini ısırır ya dizine bir tekme atar ya da çığlık çığığa slogan atarlardı. "Kadın olarak doğmak erkeklerin mülkiyetinde olan özel, çevrelenmiş bir yerde doğmak demektir. Kadınların toplumsal kişilikleri, böylesine sınırlı, böylesine koşullandırılmış bir yerde yaşayabilme ustalıklarından dolayı gelişmiştir." **

'90'lar...

Cinsel taciz hatta tecavüz 12 Eylül sonrası erkek devrimcilere karşı da kullanılan bir işkence yöntemi idi. Kadınlar açısından neredeyse rutin bir uygulamaydı. Direnen pek çok kadın devrimci düşmanın ini dediğimiz işkencehaneden başları dik çıksalar da taciz ve tecavüz girişimlerinin ömürleri boyunca unutamadıkları anlardan olduğunu söyler. Bir kadın kendi deneyimini şöyle anlatmıştı:

"Kalabalık bir gözaltıydı. Sistematik işkencelerden geçirilmiştik. Hiçbiri umurumda olmamıştı. Ama adliyeye götürülürken bindirildiğimiz çevik otosunda yaşadığım saldırıyı hiç unutmadım. Gelip gelip sataşan bir çevik kuvvet polisi diğerleriyle söz birliği etmişçesine bir süre sonra üzerime çullandı. Kelepçeli halimle üzerime çullanan bu alçak, hayvani bir saldırganlıkla adeta tecavüze yelteniyordu. Ani bir saldırı olması, otobüste başka yoldaşlarımın bulunması ve kelimemin gerçek anlamıyla vahşice gerçekleşmesi kontrolümü kaybetmeme neden olmuş çığlık atmıştım. Daha sonra diğerleri bu saldırganı alıp götürdü. Ne var ki, çıplaklığı, vahşiliği, pervasızlığı ve otobüsteki diğer yoldaşlarıma izletilmesiyle o saldırı ömrüm boyunca unut(a)madığım bir kesit oldu."

"Gözaltında tacize uğrayan kadınları her gün konuşacağız"

Mağdur avukatları -elbette hukuki saiklerle, "Yakalamayı yapan hiçbir polis memurunun sicili tespit edilememiştir. Polis olduğu bile muammadır. Dosyadaki hiçbir kanıt

ulaşamıyoruz. Eylemlerde görevli polislerin kasklarında numara olmaması ve bununla birlikte ayrıntılı tespit yapılmaması nedeniyle kimin kim olduğunu özel bir araştırma yapılmadan saptamak olanaksız” diyorlar. Kask numaraları olsa ne olur? Ethem Sarısülük’ün katili Ahmet şahbaz’ın ayan beyan görüntüsü vardı da ne oldu? Duruşmalar sırasında peruğu indirilmesine rağmen para cezasıyla kurtardı kanlı paçasını...

şimdi eğri oturalım doğru konuşalım. Bu denli hedefli ve açık bir tehdit ve korku dalgası estiriliyorsa bunun adını, unsurlarını net bir şekilde koymak gerekir. Meseleye siyasi değil hukuki kanıtlar ve çözüm yolları aramakla hiçbir yere ulaşamayız!

Madem “Gözaltında tacize uğrayan kadınları her gün konuşacağız” cümlesini duyunca elleri ayakları kesiliyor, panik, korku... ne dersiniz deyin... deliriyorlar. Bu bize sadece hadlerini bildirme mecburiyetini hatırlatır. Örgütlü kitleler, bilinçli ve hedefli kadınlar ve erkekler, daha caydırıcı bir güç olarak, yaptıklarının hesabının sorulacağını her vesileyle onlara hatırlatarak... Öyle ya da böyle!

Îlham Ehmed ile Söyleşi

Aysel Işık-13 Nisan 2025

“Suriye’de kadın hakları için somut ve bağlayıcı adımların olması gerekir”

Orta Doğu’da tarihten bugüne yaşanan savaşlarda en çok kadınlar ve çocuklar etkilendi. Ulus devletlerin Orta Doğu’da yıkım projelerine karşı direnen ve mücadelesini sürdüren kadınlar, halklar bugün en sıcak gündem olan Suriye’de BAAS Rejiminin ardından yeni Suriye’yi konuşuyor. Tüm gözlerin Suriye’de olduğu bu süreçte demokratik ulus projesi ile Orta Doğu’da yer alan Kürtler aktör olarak görülmekte. Aysel Işık, yeni oluşumlara gebe olan Suriye’ye dair Kuzey ve Doğu Suriye Demokratik Özerk Yönetimi Dış İlişkiler Dairesi Eş Başkanı İlham Ehmed ile söyleşi gerçekleştirdi.

Sorularımıza yanıt veren İlham Ehmed, kadınların ve halkların yararına olan çalışmaların yürütüldüğünü söylüyor.

Çalışmalarınızda çok bilinen bir yerdesiniz. Buradan okurlarımıza tekrardan kendinizi tanıtabilir misiniz? Diplomasi çalışmalarınızı kadın bakış açısıyla yürütüyorsunuz Orta Doğu coğrafyası için ne tür bir önem arz ediyor?

Efrin’li bir kadın olarak 90’lı yıllarda kadın mücadelesinde yerimi aldım. Birçok siyasi ve toplumsal çalışmaların örgütlenmesinde bulundum. Bir dönem TEV-DEM çalışmalarına katıldım. 2012 yılında kuruluşunda yer aldığım inisiyatifle beraber Kuzey ve Doğu Suriye’de diplomasi çalışmalarına başladım. Elbette ki anlattığım gibi çok kolay olmadı.

Söz ettiğiniz Orta Doğu coğrafyası her bakımdan kadın için engellerle örülen bir duvar niteliği taşıyor. Bu duvarları yıkmak için kişide keskin bir mücadele sabrı olması gerekir. Her çalışma alanının zorlukları elbette ki vardır. Bu zorlu alanlardan biri de diplomasi çalışmasıdır. Kadın yaşam ölçülerini ve bakışını bu çalışmalara yansıttığınızda müthiş bir erk akıl karşınıza çıkıyor. Ama diğer yandan Kürt kadının mücadelecisi damarı, oluşturulan tüm zihniyet karşısında, alternatif bir yaşamın, çalışmanın kapısını da aralıyor.

Bizler bu zihniyetle her an bir mücadele içerisindeyiz. Kuzey ve Doğu Suriye’de kadınlar yıllardır eşsiz bir direniş yürüttüler, yürütüyorlar. Kadınlar; savaş, siyaset ve ekonomi alanında en önde yerini aldı ve rol biçtiler kendilerine. Deyim yerindeyse kendi yollarını bedeller vererek açtılar. Bu yüzden de bu çok önemli ve kıymetlidir. Bu tecrübelerimiz ve çalışmalarımız Orta Doğu coğrafyasında kalıcı bir değişim sağlayacaktır. Ez cümle yaşamın tüm damarlarını kadınların kendi perspektifiyle yeniden inşa etmesi dünyayı yaşanır kılacaktır.

Bu sohbetimizde Suriye’de yaşanan durumları konuşacağız. Öncelikle sizden Suriye’nin kozmopolit yapısına ilişkin bilgi isteyeceğim, Suriye nasıl bir yapıya sahip?

Suriye toplumu aslında İslami bir toplum olmayıp din açısından da keskin ve sert ölçülere bağlı olamayan bir toplumdur. Suriye’de bir Sünni İslamiyet’in dışında Dürzi, Alevi, Kürt ve Hristiyan kesimlerden de halkların varlığı söz konusudur. Bu kesimlerde kadınlara yönelik sert ve sınırlayıcı yaklaşımlar söz konusu olmayıp toplum ve toplumsallıktan uzak bir yaşam zorunlu kılınmamış ancak genel itibariyle kadınlara kurum, kuruluş ve toplum içerisinde kendilerini özgür bir şekilde ifade etme ve kendi iradeleriyle yol alma fırsatı da tanınmamıştır.

BAAS Rejimi’nin yıkılmasının ardından Suriye’de halen kriz devam ediyor. Kadınların en çok bu krizlerden etkilendiği tarih boyunca hep karşımıza çıkmıştır. Bugün Suriye’de yaşanan durumda kadınlar neler yaşıyor?

Kadınların Suriye krizinin ardından siyasi, ekonomik ve toplumsal birçok konunun karar mekanizmasında yer alma istekleri en üst düzeye ulaşmış ve Suriye kanunlarının esas maddelerinde kadınlara yönelik adalet ve eşitlik tutumlarının gelişeceğine yönelik toplumda bir umut yeşermiştir. Ancak şu an ki durum itibariyle bazı şeylerin sözel olarak ifade edilip pratikte aksinin uygulanmasıyla kadın haklarının göz ardı edildiği çok açıktır. Bu durum da kadınlar açısından birçok tehlikeye yol açmaktadır. Bu nedenlerden ötürü

kadınlar daha aktif ve örgütlü bir tutum sergilemeli ve bu konularda güçlü kaynakları olmalıdır ki hem kanun komitesinde hem de değişiklik yapabilmeleri amacıyla yönetimde kendilerine yer verilebilsin.

SDG ve Şam Hükümeti arasında yakın zamanda bir anlaşma imzalandı bu anlaşmayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yapılan anlaşmalar konusunda Şam'daki anlaşmayı biliyoruz. Şu an Şam'a hükmedenlerin geçmişleri belli ve göz önündedir. El Kaidelerin temeline dayandıklarını bütün dünya biliyor. Ancak devletlerarası bütün tarafların, kendilerini bu bilinçten ne kadar uzak tutabileceklerini ve değiştirebileceklerini görmek için onlara şans verdikleri çok net bir şekilde ortadadır ve bütün dünya da bu durumun takipçisidir. Doğrusu Suriye'de tekçiliğin örgütlenmemesi gerektiğini düşünüyorum. Yani ileriki süreçlerde Suriye'de sert İslami uygulamalar hakim olmaya başladığında birçok kadın bu durumun kurbanı olup haksızlığa maruz kalacaktır. Yapılan anlaşmalar, Suriye toprağının birliği ve aynı zamanda öz savunma doğrultusunda oluşturulan kurumlar ve merkezi olmayan bağımsız yönetim çerçevesinde yapılmalıdır. O anlaşmanın ne şekilde olacağı yani SDG'nin orduya nasıl dahil olacağı ve mekanizmalarının ne olacağı konusunda oluşturulacak komitelerde tartışmalar yürütülecektir.

SDG ve Şam iktidarı arasında yapılan anlaşma birçok kesim tarafından olumlu karşılanırken bu maddelerden biri de Halep ve Şêxmeqsud üzerineydi. Halep Kürtler nezdinde ne anlam ifade ediyor?

Halep'e bakıldığında iki mahallenin büyük bir kesimini Kürtler oluşturmaktadır. Kürtler orayı oluşturmuş ve mal mülk sahibi olarak tarihte uzun bir süre boyunca yaşamlarını orada sürdürmüşlerdir. Kürtler bu bölgelerde tam anlamıyla bir tarihi yaşamıştır. O bölgelerde gerçekleşen en ağır savaflara karşı kendisini korumuş; tecrit, kuşatma ve kendi değerlerinden uzaklaştırılma politikalarıyla ve hatta gerek rejimin gerekse çetelerin saldırılarıyla birlikte katliam gerçeğiyle yüz yüze kalmıştır. Ama her şeye rağmen bu halk orda kalıp kendisini savundu. Orada bulunan halkın büyük bir kesimi Efrin halkıydı. Oradaki halk birçok kere sürgün edilmiş ancak yerinden sürgün edilenler bile Şêxmeqsud mahallelerine yerleşmiştir. O nedenle oradaki durumun iyileştirilmesi istenmiştir. Böylece hem dokunulmaz yani korunmuş kalacak hem de o iki mahallede Halep yönetimi çerçevesinde asayiş ve hizmet güçleri bağımsız bir şekilde yeni bir savaş sürecine

girmeden yaşamlarını devam ettirebileceklerdir. Bu anlaşmalar da bu esaslar üzerine yapılmıştır.

Kamuoyu tarafından en çok merak edilen bir soru da bundan sonra ne olacak? Sevgili İlham bundan sonra Suriye topraklarını ne bekliyor?

Gelecekte bu kanunların esasları tartışıldığında; Suriye'deki genel sistemin, yeni Suriye çerçevesinde genel anlaşmanın nasıl olacağı; koruma ve dış bağlantıların, siyaset ve ekonomi nasıl yürütülecek gibi daha birçok konu bizi de düşündüren konulardır. Bu çerçevede bütün bu konuları önemli buluyoruz. Savaş yerine ateşkes ve barış olması, bu ateşkes çerçevesinde de yeni Suriye'nin oluşturulabilmesi için rol üstlenmemiz gerekiyor. Yani Kuzeydoğu Suriye'de bağımsız yönetim olan SDG'nin yeni Suriye oluşumunda çok ciddi ve etkili bir rol üstlenmesi gerekiyor. Bizim de amacımız bu yöndedir.

Son olarak Orta Doğu'da kadın mücadelesinin büyümesi ve erkek akla karşı kolektif mücadelenin gelişmesi için ne mesaj vermek istersiniz?

Erkek aklı yaşamın her yerinde varlığını gösterirken bu durum kurumlarda da söz konusu. Sistemsel olarak kadının düşürülmesiyle beraber kendisini dönüştürmeyen kadınlar da söz konusuydu. Kuzey ve Doğu Suriye'de kadının kendi gerçekliğinin peşine düşmesinin ardından bu erkek zihniyetinde de bir mücadele ve değişim dönüşümü sağladı. Kadının kolektif yaşam ve çalışma tarzı erkekle ortak çalışmanın zeminini oluşturdu. Bu durumda çok önemli bir yerde duruyor. Erkek akıldan kurtuluş Orta Doğu coğrafyası için önemli bir değişimi de kendisiyle beraber getirecektir.

Erkek ve kadınlar arasındaki ortak amaç (umut) adalet esasına dayanır. Kadınların dayatılan köle yaşamdan kurtulması gerekir. Bu nedendir ki içinden geçtiğimiz yüzyıl çok önemli bir dönemdir. 21. yüzyıl kadın yüzyılıdır. Kadınların bu yüzyılda yeni yaşamın inşası için kolektif bir tarzda mücadele etmesi gerekir. Değişim bu topraklarda adaletin önünü açacaktır. Umudumuz da gücümüz de dipdiridir.